

Inhoud

Noot van de uitgever	7
Voorwoord van Mad Millers	9
Inleiding	13
Hoofdstuk I – De eerste fundamentele wet	17
Hoofdstuk II – De tweede fundamentele wet	21
Hoofdstuk III – Technisch intermezzo	29
Hoofdstuk IV – De derde (gulden) fundamentele wet	37
Hoofdstuk V – Frequentieverdeling	43
Hoofdstuk VI – Stupiditeit en macht	51

Hoofdstuk VII – De macht van de stupiditeit	57
Hoofdstuk VIII – De vierde fundamentele wet	63
Hoofdstuk IX – Macroanalyse en de vijfde fundamentele wet	69
Appendix	79

Noot van de uitgever

Dit essay is oorspronkelijk in 1976 in het Engels verschenen onder de titel *The Basic Laws of Human Stupidity* in een genummerde oplage, uitgegeven onder het merkwaardige impressum 'Mad Millers', en verspreid onder vrienden en kennissen.

Volgens de Italiaanse schrijver, die in 2000 overleed, kwam deze korte tekst alleen tot zijn recht in de taal waarin het was geschreven. Hij heeft dan ook lange tijd ieder voorstel voor een vertaling van de hand gewezen. Pas in 1988 ging hij akkoord met de publicatie van een Italiaanse versie van het essay, dat samen met de korte verhandeling *Pepper, Wine (and Wool) as the Dynamic Factors of the Social and Economic Development of the Middle Ages* werd opgenomen in een boekje dat is verschenen onder de titel *Allegro ma non troppo*. Ook die verhandeling was overigens oorspronkelijk in eigen beheer en eveneens in het Engels uitgegeven door 'Mad Millers', als kerstcadeau voor 1973.

Allegro ma non troppo werd een bestseller, zowel in Italië als in alle andere landen waar vertalingen van het werkje zijn uitgekomen. Door een ironische speling van het lot – die de schrijver zeker een glimlach zou hebben weten te ontlokken – heeft het lang geduurd voordat er een handelseditie verscheen van *The Basic Laws of Human Stupidity* in de taal waarin het essay ooit was geschreven. Die vertaling kwam ten slotte uit in 2011, bijna een kwart eeuw na de publicatie van *Allegro ma non troppo*.

Voorwoord van Mad Millers

De in 1976 in eigen beheer uitgegeven editie bevat de volgende noot van de uitgever, geschreven door de auteur zelf:

Uitgeverij Mad Millers heeft maar een beperkt aantal exemplaren gedrukt van dit geschrift, dat zich niet richt tot domme mensen maar tot degenen die soms met dit mensentype te maken hebben. Het is dus eigenlijk overbodig om hieraan toe te voegen dat wie deze uitgave ontvangt onmogelijk in kwadrant D van grafiek 1 kan vallen. Maar zoals nu eenmaal het geval is met wel meer handelingen die niet strikt noodzakelijk zijn, zij kunnen toch maar beter niet achterwege blijven. Want zoals een Chinese wijsgeer ooit zei: 'Geleerdheid is de bron van universele wijsheid, maar dat wil nog niet zeggen dat zij soms onder vrienden geen bron van misverstanden kan zijn.'

Carlo M. Cipolla

De wetten van menselijke stupiditeit

Inleiding

Het is algemeen bekend dat het bedroevend is gesteld met de mensheid. Nieuw is deze deplorabele toestand overigens niet; een blik in de geschiedenis leert ons dat de mensheid altijd al in een erbarmelijke staat heeft verkeerd. De moeilijkheden en ellende waaronder de mens als individu en als lid van een georganiseerde samenleving gebukt gaat, zijn welbeschouwd een neveneffect van de volkomen onbegrijpelijke – ik zou zelfs willen beweren stupide – manier waarop het menselijk leven in den beginne is opgezet.

Sinds Darwin weten we dat we onze afkomst gemeen hebben met de lagere soorten van het dierenrijk en dat ook wormen en olifanten dagelijks hun portie ongemakken, problemen en beproevingen te verstouwen hebben. De mens geniet echter het twijfelachtige voorrecht dat hij daarbovenop nog een extra last moet torsen, een last die hem dagelijks wordt opgezadeld door een

groep creaturen die nota bene zelf deel uitmaakt van het menselijk ras. Deze groep is machtiger nog dan de maffia, het Militair Industrieel Complex of het internationale communisme. We hebben het hier over een ongeorganiseerde, nog niet eerder in kaart gebrachte groep, die het weet te stellen zonder leider, geen voorzitter heeft, geen raad van bestuur, en statuten noch verordeningen kent. Niettemin slaagt deze groep er wonderwel in om in volmaakte eensgezindheid te opereren – alsof zij door een onzichtbare hand wordt geleid – en wel zodanig dat de activiteiten van elk afzonderlijk lid sterk bijdragen tot het beter functioneren van deze groep als geheel. De aard en het gedrag van de leden van deze groep zijn het onderwerp van de volgende bladzijden.

Ik wil er hier met klem op wijzen dat dit boekje niet voortkomt uit cynisme en evenmin als een oefening in defaitisme moet worden opgevat, in elk geval niet meer dan dat het geval is bij een verhandeling over microbiologie. Wat volgt zijn de resultaten van een serieuze poging een duistere en invloedrijke kracht op te sporen en te onderzoeken, met als doel haar onschadelijk te maken aangezien zij de welvaartsgroei en de toename van het menselijk geluk ernstig belemmert.

Hoofdstuk I

De eerste fundamentele wet

De eerste wet van de menselijke stupiditeit luidt klip en klaar:

Iedereen onderschat altijd en onvermijdelijk het aantal domme individuen dat in omloop is.¹

Op het eerste gezicht is dit misschien een platvloerse, vage en nogal onvriendelijke uitspraak, maar bij nadere beschouwing is deze stelling niets anders dan een zuivere beschrijving van de werkelijkheid. Soms menen we te weten welke omvang de

¹ Afgaand op de Vulgaatvertaling van het Oude Testament waren de samenstellers van de Bijbel op de hoogte van de eerste fundamentele wet van de stupiditeit. Zij gaven zij er ook een omschrijving van toen zij in het boek Prediker noteerden: 'stultorum infinitus est numerus' [het aantal dwazen is oneindig]. Maar hun dichterlijke fantasie heeft hun hier parten gespeeld. Want de deelverzameling domme mensen kan nooit oneindig zijn, aangezien het totaal aantal levende mensen eindig is.

menselijke stupiditeit heeft, maar in het dagelijks leven lopen we voortdurend aan tegen twee feiten die ons telkens weer versteld doen staan:

- a) Mensen van wie we dachten dat zij rationeel en intelligent waren, blijken onbeschaamd dom te zijn.
- b) Dag in dag uit worden we in eindeloze monotonie bij onze bezigheden lastiggevalen door domme mensen, die plotseling en onverwacht opduiken op de meest ongelegen momenten en onverwachte plaatsen.

De eerste fundamentele wet verbiedt mij om een numerieke waarde toe te kennen aan de hoeveelheid domme mensen binnen de gehele bevolking; elke schatting van hun omvang zal immers een onderschatting blijken te zijn. Op de volgende bladzijden duid ik daarom het percentage domme mensen van een populatie aan met het symbool δ .

Hoofdstuk II

De tweede fundamentele wet

In westerse samenlevingen is het tegenwoordig mode om sterk de nadruk te leggen op de gelijkheid van mensen. Men lijkt het een aangename gedachte te vinden dat mensen de voortbrengselen zijn van een en dezelfde, perfect afgestelde machine voor massaproducten. Vooral genetici en sociologen komen steeds maar weer aanzetten met een indrukwekkende hoeveelheid wetenschappelijke gegevens en formules om aan te tonen dat alle mensen van nature gelijk zijn. En als sommige mensen meer gelijk blijken te zijn dan anderen, dan wordt die ongelijkheid toegeschreven aan de omgeving en niet aan erfelijke factoren.

Deze opvatting mag dan wijdverbreid zijn, zelf kan ik mij er niet in vinden. Het is mijn vaste overtuiging – die stoelt op jarenlange waarnemingen en experimenten – dat mensen juist niet gelijk zijn, dat sommigen dom zijn en anderen niet, en dat de verschillen tussen de mensen worden bepaald door

biologische factoren en niet door culturele. Iemand is dom op dezelfde manier waarop iemand rood haar heeft; iemand hoort tot de groep domkoppen zoals iemand tot een bepaalde bloedgroep behoort. Een dom iemand wordt geboren als een dom iemand, omdat een ondoorgrondelijke goddelijke voorzienigheid dat zo heeft gewild.

Hoewel ik ervan overtuigd ben dat een bepaald percentage (δ) van alle mensen dom is, en dat is op grond van hun erfelijke eigenschappen, ben ik geen reactionair die heimelijk pleit voor herinvoering van rassen- of klassendiscriminatie. Ik ben er rotsvast van overtuigd dat stupiditeit het ongedifferentieerde voorrecht is van alle menselijke groepen en dat deze eigenschap volgens een vaste verhouding evenredig over de verschillende sociale groepen is verdeeld. Dit feit wordt wetenschappelijk uitgedrukt in de tweede fundamentele wet, die luidt:

De kans dat iemand dom is, staat los van elke andere eigenschap van die persoon.

Wat dit betreft lijkt de natuur zichzelf te hebben overtroffen. Het is algemeen bekend dat de natuur er om onnaspeurlijke redenen steeds weer in slaagt de relatieve frequentie van bepaalde

natuurverschijnselen constant te houden. Of mensen zich nu vermeerderen op de Noordpool of rond de evenaar, of het nu gaat om koppels in ontwikkelde of ontwikkelingslanden, of ze zwart, rood, wit of geel zijn – de verhouding man-vrouw onder hun nakomelingen blijft altijd gelijk, met een licht overschot aan jongetjes. Hoe de natuur dit opmerkelijke resultaat weet te bereiken is niet bekend, maar we weten wél dat de natuur dit alleen voor elkaar kan krijgen door met zeer grote aantallen te werken. Het bijzondere van stupiditeit is dat de natuur erin slaagt de frequentie ervan gelijk te maken aan de waarschijnlijkheid δ , onafhankelijk van de omvang van de groep. Hierdoor treffen we altijd en overal hetzelfde percentage domme mensen aan, of we nu naar grote groepen kijken of een klein gezelschap in het vizier hebben. Geen andere reeks waarneembare natuurverschijnselen levert zo'n frappant bewijs van de kracht van de natuur.

Dat opleiding niets te maken heeft met de kans δ is bewezen door experimenten die over de hele wereld op een groot aantal universiteiten zijn uitgevoerd. De heterogene universiteitsbevolking kunnen we in vijf groepen verdelen: ondersteunend personeel, administratief personeel, bestuurders, studenten en docenten.

Bij het observeren van het ondersteunend personeel heb ik steeds kunnen vaststellen dat een percentage δ van deze groep als dom moet worden beschouwd. Aangezien δ hoger was dan ik had verwacht (de eerste wet!), dacht ik aanvankelijk – en geheel in overeenstemming met de tijdgeest – dat daarvoor factoren als achterstelling, armoede en een laag opleidingsniveau verantwoordelijk waren. Maar naarmate ik voortschreed op de maatschappelijke ladder nam ik dezelfde verhouding waar onder bestuurders, administratief personeel en studenten. Nog opvallender waren mijn bevindingen bij het docentenkorps; of ik nu een grote of een kleine universiteit onder de loep nam, een wereldberoemde of een volslagen onbekende – steeds constateerde ik hetzelfde percentage δ binnen de verzameling docenten. Ik vond dit resultaat dermate verbluffend, dat ik besloot mijn onderzoek uit te breiden naar een wel zeer select groepje, een heuse elite, te weten het gezelschap Nobelprijswinnaars. De uitkomsten van mijn onderzoek bevestigden slechts de grote kracht van de natuur: ook onder Nobelprijswinnaars moet een percentage δ als dom worden beschouwd.

Dit gegeven is misschien moeilijk te aanvaarden, maar er zijn domweg te veel onderzoeksresultaten

beschikbaar die dit feit bevestigen. De tweede wet is echt een ijzeren wet, en hij kent dan ook geen uitzonderingen. Vast en zeker zal de vrouwenbeweging deze tweede wet ondersteunen, want hieruit blijkt dat het aantal domme individuen evenredig is verdeeld over mannen en vrouwen. Ook voor de bevolking in de ontwikkelingslanden kan de tweede wet een zekere troost bieden, aangezien zij hierin het bewijs kunnen zien dat de ontwikkelde mensen in het Westen bepaald niet allemaal zo ontwikkeld zijn. Of de tweede wet nu wel of niet op prijs gesteld wordt, zijn consequenties zijn in elk geval angstwekkend. Want deze wet houdt in dat of u zich nu in voorname kringen beweegt of u ophoudt onder koppensnellers in Polynesië, of u zich nu terugtrekt in een klooster of besluit de rest van uw leven door te brengen in het gezelschap van mooie en wellustige vrouwen – overal en altijd zult u geconfronteerd worden met hetzelfde percentage domme mensen. En overeenkomstig de eerste wet zal dit percentage altijd uw verwachtingen overtreffen.